

<https://www.facebook.com/groups/268693925325131/permalink/282205713973952/?mibextid=ztlDM3>

В умовах воєнного часу співробітниками відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки та психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України розроблено серію методичних матеріалів (презентації, відео, рекомендації) для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, які презентовано на сайті Інституту <https://ispukr.org.ua> та сторінці у Facebook <https://www.facebook.com/ispukr>, сторінці відділу <https://www.facebook.com/groups/268693925325131/>.

ФАСИЛІТАЦІЙНИЙ ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОЖИВАННЯ ВІКОВИХ КРИЗ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ: АФЕКТИВНО- ПОВЕДІНКОВІ АСПЕКТИ

Ольга Вовченко

Фасилітаційна модель психологічного супроводу – це модель психолого-педагогічної підтримки особистості з особливими освітніми потребами, що відрізняється від загальноприйнятого стилю супроводу таким аспектом, як директивність.

МЕТОДИ ФАСИЛІТАЦІЇ НЕ ВИХОДЯТЬ ЗА МЕЖІ САМООРГАНІЗАЦІЇ КЕРОВАНОЇ СИСТЕМИ ОСІБ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ.

Наприклад, за традиційних способів психологічного супроводу осіб з особливими освітніми потребами, психолог спонукає дитину/підлітка виконувати певні розпорядження та інструкції, тоді як фасилітація вимагає від особистості поєднання функцій взаємовідповідального учасника-керівника та учасника групової, колективної взаємодії.

У 1898 році психологом Н. Тріплеттом вперше запроваджено один із перших в історії соціальної психології лабораторний експеримент, у якому дітей просили якнайшвидше намотувати волосінь для риболовлі на валик з

вудки. таким чином, результати показали, що у присутності співвиконавців діти справлялися із завданням швидше, ніж поодиноці. також він підкреслив, що під час перегонів на велосипедах спортсмени демонструють вищі результати не тоді, коли змагаються із секундоміром, а коли беруть участь у колективних заїздах. щоб перевірити подібне спостереження.

Так, **фасилітаційний психологічний супровід** осіб з особливими освітніми потребами (зокрема осіб з порушеннями слуху – це ефект, у якому суб'єкт (дитина, підліток) успішно реалізовує найближчі цілі індивідуального психічного розвитку у присутності групи подібних однолітків, ніж самотужки. Термін «фасилітація» походить від англійського дієслова, що означає дослівно «полегшувати», «сприяти», «спрощувати».

Фасилітатор – особа, присутність якої приносить полегшення (зазвичай цю роль виконує старша особа, психолог, соціальний працівник).

Фасилітатор природним шляхом сприяє зростанню показників у групі, що працює разом (наприклад клас у школі), або окремо створеною групою дітей/підлітків, що прийшли на психологічне консультування

Психологи-фасилітатори виокремлюють *п'ять причин* ефективного чи не ефективного психологічного супроводу осіб з порушеннями слуху:

1. СТРАХ ОЦІНЮВАННЯ
2. ВІДВОЛКАННЯ УВАГИ
3. СТАТЕВА ПРИНАЛЕЖНІСТЬ СПОСТЕРІГАЧІВ (ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ ВАГОМОЇ СТАРШОЇ ФІГУРИ АБО ОДНОЛІТКІВ)
4. ФАКТ ПРИСУТНОСТІ СПОСТЕРІГАЧА
5. НАСТРІЙ ДИТИНИ

Фасилітатор – це переважно психолог, або вагомий дорослий, «потужний психологічний інструмент впливу на дитину з порушеннями слуху». Це навіть більше тренер, як на заняттях з фізичної культури, який володіє ефективними технологіями комунікації і здатний будь-яку ситуацію спрямувати на розвиток дитини чи формування певної сфери (особливості, уміння, навички тощо).

Психолог фасилітаційного спрямування понад усе ставить інтереси групи дітей з особливими освітніми потребами, не «форсує» події та не чинить тиску на учасників, але не дозволяє учасникам довго зупинятися на «кризових» обговореннях. психолог відповідає за організацію, напрям та стиль обговорення, що відбувається між дітьми/підлітками і повністю напів директивно, якщо вони відволікаються, повертає їх до теми дискусії.

Психолог-фасилітатор підтримує конструктивний діалог та надає однакову увагу всім учасникам-дітям та учасника-підліткам, що беруть участь в обговоренні, вправах, загалом у взаємодії, ефективно керуючи дискусією, але не явно не вступаючи до неї.

Навіть гнучкий психологічний супровід, характеризується певними правилами, які мають бути дотримані психологом.

Проведення фасилітаційного психологічного супроводу дітей з порушеннями слуху передбачає використання принципів, що виходять із поставлених цілей та завдань (дитиною, підлітком, батьками, викладачами). Означимо основні п'ять правил фасилітаційного психологічного супроводу:

1. Дослідження процесу, вислови «я це знаю, «мені тут нема чого робити», «це не для мене» одразу мають бути зупинені та перелаштовані на інший напрям психологом.

2. Відкритість та щирість як самого психолога-фасилітатора, так і дітей/підлітків.

3. Усі учасники процесу рівні.

4. Кожна думка важлива.

5. Всі є розумними та здатні самостійно й ефективно вирішувати власні завдання, проблеми тощо.

Технік фасилітаційного супроводу та впливу на особистість існує багато, але є кілька базових. Серед них:

Future search («пошук майбутнього») – технологія використовується, коли в клас приходить новий учень і йому необхідна адаптація до колективу або коли в класі є дві підгрупи учнів, які постійно сваряться, намагаються боротися за лідерство в певних сферах. Тобто ті ситуації, коли необхідна загальна основа для співробітництва та створення майбутнього всього колективу, класу тощо.

Work out («вихід за рамки») – технологія використовується для розробки інноваційних способів взаємодії, подолання конфліктних аспектів,

порушення поведінкових аспектів, удосконалення чи формування процесів саморегуляції, самоконтролю особистості з особливими освітніми потребами тощо.

Brainstorming («мозковий штурм») – технологія застосовується, коли необхідно створити або підсумувати певний тип інформації знайти вихід з проблеми, продукувати, нові ідеї.

Polarization of opinion («поляризація думок») – технологія застосовується, коли необхідно зменшити, нівелювати негативне ставлення до теми, яка існує в колективі (наприклад ситуації булінгу); коли психологу, спостерігаючи, необхідно визначити песимістичний та оптимістичний прогноз розвитку ситуації чи певної проблеми, щоб підібрати необхідний шлях психологічної корекції чи терапії.

Open space («відкритий простір») – технологія використовується, коли великій групі, класу необхідно відповісти на багато окремих питань або знайти вирішення проблем в рамках однієї теми.